

Tie romanai pamažėle užleis vietą dienoraščiams ir autobiografijoms – išties kerinčioms knygoms, jeigu tik žmogus moka atsirinkti iš to, ką jis vadina savo patyrimu, ir tikroviškai pavaizduoti savo gyvenimo tiesą.

Ralph Waldo Emerson

Aš gyvenu Bordžų viloje. Čia niekur nerasi nė šiukšlės, visos kėdės savo vietoje. Mes čia vieni ir mes lavonai.

Vakar vakare Borisas apsižiūrėjo turįs utėlių. Turėjau išskusti jam pažastis, bet ir tada nežulys nepraėjo. Kaip žmogus pasigauna utėlių tokioje grožio pertekusioje vietoje? Bet tiek to. Gal mes su Borisu niekada nebūtume taip suartėję, jeigu ne utėlės.

Borisas ką tik išdėstė man savo pažiūras. Jis orų pranašautojas. Orai ir toliau bus blogi, sako jis. Bus dar daugiau katastrofų, dar daugiau mirčių, dar daugiau nevilties. Jokių ženklų, kad kur nors kas nors pasikeistų. Mus ėda laiko vėžys. Mūsų didvyriai jau išsižudė arba šiuo metu žudosi. Vadinasi, didvyris yra ne Laikas, o Belaikiškumas. Belieka koja kojon, lygia greta žengti į mirties kalėjimą. Pabėgti neįmanoma. Oras nepasikeis.

Dabar – mano antrųjų metų Paryžiuje ruduo. Iki šiol nesuvokiu, kas čia mane atpūtė.

Aš neturiu nei pinigų, nei turto, nei vilties. Esu laimingiausias žmogus pasaulyje. Prieš metus, net prieš pusmetį, tariausi esąs menininkas. Daugiau apie tai negalvoju, aš tiesiog esu. Visa tai, kas buvo susiję su literatūra, nuo manęs atsoko. Dėkui Dievui, daugiau nebereikia rašyti knygų.

O kaip šita? Čia ne knyga. Čia paskvilis, apkalbos, diskreditavimas. Tai nėra knyga įprastine šio žodžio prasme. Ne, tai užsitęsęs įžeidinėjimas, spjūvis Menui į veidą, spyris į subinę Dievui, Žmogui, Likimui, Laikui, Meilei, Grožiui... kam tik norit. Aš jums dainuosiu,

gal kiek nuklysdamas nuo gaidų, bet dainuosiu. Dainuosiu, kol jūs kapanositės, šoksiu virš jūsų pašvinkusio lavono...

Norint pradėti dainuoti, pirmiausia reikia išsižioti. Reikia turėti plaučius ir šiek tiek nusimanyti apie muziką. Nebūtina turėti akordeono ar gitaros. Svarbiausia norėti dainuoti. Taigi tai bus daina. Aš dainuoju.

Tau, Tania, aš dainuoju. Norėčiau dainuoti gražiau, truputį melodingiau, bet tuomet, ko gero, tu nesutiktum manęs klausytis. Esi girdėjusi dainuojant kitus ir tavęs tai nejaudino. Jie dainavo per daug gražiai arba nepakankamai gražiai.

Šiandien spalio dvidešimt kažkelinta diena. Aš jau nebeseku kalendariaus. Sakai, kad tęsiasi mano pernykščias lapkričio 14-osios sapnas? Visada esama tam tikrų tarpų, bet tie tarpai – tarp sapnų ir sąmonė juos aplenkia. Pasaulis aplink mane tirpsta, kur ne kur palikdamas laiko šlakus. Pasaulis yra save ėdantis vėžys... Aš galvoju, kad tuomet, kai visus ir viską užklos didžioji tyla, muzika pagaliau triumfuos. Kai viskas bus įtraukta atgal į laiko įščias, atgims chaosas, o chaosas – tikrovės partitūra. Tu, Tania, esi mano chaosas. Todėl aš ir dainuoju. Tai netgi ne aš, o mirštantis pasaulis, besineriantis iš laiko odos. Aš vis dar gyvas, muistausi tavo įščiose, ir jose užrašau savo tikrovę.

Snūduriuoju. Meilės fiziologija. Banginis su šešių pėdų ilgio peniu esant ramybės būsenai. Šikšnosparnis – *penis libre**. Gyvūnai su kaulu penyje. Vadinasi, su stačiu... „Laimė, – sako Gurmonas, – kad žmogus prarado tą kaulinį darinį.“ Laimė? Taip, laimė. Įsivaizduokite žmoniją, vaikštančią su stačiu. Kengūra turi dvigubą penį – vieną paprastoms dienoms, o kitą šventėms. Snūduriuoju.

* Kabantis penis. (Pranc.; čia ir kitur – vert. past.)

Moters laiškas, kuriame ji teiraujasi, ar savo knygai sugalvojau pavadinimą. Pavadinimą? Žinoma: „Žaviosios lesbietės“.

Anekdotiškas jūsų gyvenimas! Tai pono Borovskio posakis. Trečiadieniais mes susitinkame per priešpiečius. Jo žmona, ta perkarusi karvė, vadovauja mums prie stalo. Šiuo metu ji mokosi anglų kalbos ir mėgstamiausias jos žodis – „šlykštus“. Vien pažiūrėję suprastumėt, kas per rakštis šiknoj tie Borovskiai. Nors...

Borovskis vilki velvetinius kostiumus ir groja akordeonu. Iš koto verčiantis derinys, ypač turint galvoje, kad jis neblogas menininkas. Borovskis dedasi esąs lenkas, bet tai, žinoma, netiesa. Jis žydas, tas Borovskis, o jo tėvas buvo filatelistas. Iš esmės visas Monparnasas – vieni žydai arba pusiau žydai, o tai dar blogiau. Ir Karlas, ir Pola, ir Kronstatas, ir Borisas, ir Tania, ir Silvestras, ir Moldofas, ir Lusilė. Visi, išskyrus Filmorą. Henris Džordanas Osvaldas, pasirodo, irgi žydas. Luisas Nikolsas – žydas. Netgi van Nordenas ir Šeri – žydai. Fransis Bleikas – žydas arba žydė. Titas – žydas. Taigi žydai virsta ant manęs kaip sniego pusnys. Aš rašau tai savo draugui Karlui, kurio tėvas – žydas. Svarbu tai suprasti.

Iš jų visų mieliausia man Tania, ir dėl jos aš irgi tapčiau žydu. Kodėl ne? Aš jau kalbu kaip žydas. Ir esu toks pat bjaurus kaip žydas. Be to, kas labiau nekenčia žydų už patį žydą?

Sutemos. Indigo mėlis, lygus kaip stiklas vanduo, žvilgūs ir skystantys medžių lapai. Bėgiai susilieja su kanalu prie Žoreso prospekto. Ilgas vikšras lakuotais šonais stumiasi žemyn kaip atrakciono traukinukas. Tai ne Paryžius. Tai ne Konio sala. Tai migloje skendintis visų Europos ir Amerikos miestų kratinys. Apačioje traukinių depas, juodi raizgūs kaip voratinklis bėgiai, tarsi ne inžinieriaus suprojektuoti, bet atsiradę po kažkokio kataklizmo, kaip tie plonyčiai poliarinio ledo plyšiai, išryškėjantys nuotraukose visomis juodos spalvos gradacijomis.

*

Valgis – vienas iš dalykų, teikiančių man didžiulį džiaugsmą. O šioje išpuoselėtoje Bordžų viloje juo net nekvepia. Kartais tai iš tikrųjų varo į neviltį. Kiek sykių prašiau Boriso, kad užsakytų pusryčiams duonos, bet jis visada pamiršta. Pats, atrodo, eina kažkur pusryčiauti. Grįžęs rakinėja dantis, o į smailą barzdelę būna prisivėlę kiaušinio trupinėlių. Jis valgo restorane todėl, kad rūpinasi manimi. Sako, sunku nuryti sočius pusryčius, kai aš į jį spoksau.

Man patinka van Nordenas, bet aš nepritariu tam, kaip jis įsivaizduoja save patį. Nesutinku, pavyzdžiui, kad jis filosofas ar mąstytojas. Pamišęs dėl bobų, ir tiek. Ir niekada nebus rašytojas. Ir Silvestras niekada nebus rašytojas, tegu jo vardas šviečia raudonomis penkiasdešimties tūkstančių žvakių galingumo elektrinėmis raidėmis. Vieninteliai mano aplinkoje esantys žmonės, kuriuos laikau rašytojais, – Karlas ir Borisas. Jie apsėsti. Jų viduje dega balta liepsna. Jie trenkti ir neturi muzikinės klausos. Jie kankiniai.

Moldorfas taip pat savotiškai kenčia, bet jis nėra trenktas. Moldorfas apsvaigęs nuo žodžių. Jis neturi venų, neturi kraujagyslių, neturi širdies nei inkstų. Jis nešiojamas lagaminas su galybe stalčiųų, kuriuose prigrūsta kortelių, prirašytų baltu, rudu, raudonu, mėlynu rašalu, taip pat skaisčiai raudonu cinoberio, krokų spalvos, rausvai violetiniu, ochros, abrikosų, turkio, onikso, kriaušių, Anžu vyno, silkės, „Corona“ cigaro, vario, gorgoncolos sūrio...

Aš persinešiau rašomąją mašinėlę į gretimą kambarį, kur rašydamas galėčiau matyti save veidrodyje.

Tania tokia pat kaip Irena. Jai reikia storų laiškų. Bet yra ir kita Tania, kuri tarsi didžiulis žiedas, visur barstantis savo žiedadulkes, arba, tarkime, mažas Tolstojaus fragmentas – scena arklidėje, kurioje atkasamas embrionas. Tania yra infekcija – *less voies urinaires*^{*}, „Laisvės“ kavinė, Vogėzų aikštė, ryškūs kaklaraiščiai

* Šlapimtakų. (Pranc.)

Monparnaso bulvare, tamsūs vonios kambariai, sausas portveinas, cigaretės „Abdullah“, „Patetinės“ sonatos *adagio*, garsiakalbiai, anekdotų vakarai, raudonai rudos krūtys, plačios kojinių gumos, kiek dabar valandų, kaštainiais kimšti apskrudę fazanai, pleistrais apklijuoti pirštai, padūmavusios, bugienius gaubiančios sutemos, dramblialigė, vėžys ir pagirios, šiltos skraistės, pokerio loštukai, kruvini kilimai ir minkštos šlaunys. Tania užrinka taip, kad visi girdėtų: „Aš jį myliu!“ Ir kai Borisas plikosi vidurius viskiu, sako: „Sėsk čia! Ak, Borisai... Rusija... ką aš galiu padaryti? Aš jos pilna!“

Naktį, kai pažiūriu į ožišką Boriso barzdelę, gulinčią ant pagalvės, pradedu kikenti. Ak, Tania, kur dabar tavo šiltoji putytė, tos storos, plačios kojinių gumos, tos minkštos, putnios šlaunys? Mano pimpalo kaulas šešių colių ilgio. Aš išlyginasiu, Tania, kiekvieną tavo putytės raukšlėlę, išburkintą mano sėklos. Aš paleisiu tave namo pas tavo Silvestrą su skausmu papilvėj ir į kitą pusę išversta gimda. Tavo Silvestras! Taip, jis moka užkurti ugnį, bet aš moku uždegti tau tarpkojį. Aš paleisiu į tave karštas papliūpas, Tania, įkaitinsiu kiaušides iki baltumo. Tavo Silvestras jau šiek tiek pavyduliauja? Kažką įtaria, ar ne? Jaučia mano didelio pimpalo pėdsakus. Aš truputį praplatau vagą. Išlyginau klostes. Po manęs gali kruštis su eržilais, buliais, aviniais, gaigalais, senbernarais. Gali grūstis į užpakalį rupūžes, šikšnosparnius, driežus. Gali kakoti *arpeggio* akordais arba ištempti ant bambos citros stygas. Aš tratinu tave, Tania, tam, kad tu tai pajaustum. O jei bijai viešumos, tratinasiu niekam nematant. Išrausiu kelis tavo gaktiplaukius ir prikljuosiu Borisui prie smakro. Suleisiu dantis į klitorį ir spjau-dysiu dviejų frankų monetomis...

Vėjas išvaikė plunksninius debesis iš indigo mėlynumo dangaus, niūrūs medžiai ištįso iki begalybės ir mosavo juodomis šakomis kaip lunatikai. Niūrūs, vaiduokliški medžiai su balkšvais kaip cigaretės pelenai kamienais. Visiška ir grynai europietiška

tyla. Žaliuzės nuleistos. Krautuvės uždarytos. Kur ne kur užsidega rausva švieselė, bylojanti apie pasimatymą. Grubūs, beveik grėsmingi fasadai, be dėmės, išskyrus tas vietas, kur ant jų lopais krinta medžių šešėliai. Eidamas pro Oranžeriją nejučia prisimenu kitokį Paryžių – Moemo Paryžių, Gogeno, Džordžo Muro Paryžių. Galvoju apie pašėlusį ispaną, kuris tuomet stulbino pasaulį savo akrobatiniais šuoliais iš vieno stiliaus į kitą. Galvoju apie Špenglerį ir jo bauginančius manifestus ir svarstau, ar stilius, didysis stilius, jau visai išnyko, ar ne. Nors sakau, kad galvoju, bet tai netiesa. Tik vėliau, kai pereinu per Seną ir karnavališkų žiburių jūra lieka man už nugaros, aš leidžiu sau tokią pramogą. O šiuo metu negalvoju apie nieką – nebent apie tai, kad mano jausmus užvaldė šie stebuklingi vandenys, atspindintys užmirštą pasaulį. Pakrantės medžių šakos sunkiai svyra virš patamsėjusio veidrodžio. Kai pakils vėjas ir pripildys juos šiugždančio murmesio, jie virpėdami nuvarvins keletą ašarų į sūkuriuojančią tėkmę. Nuo viso to aš baigiu užtrokšti. Ir nė gyvos dvasios, kam galėčiau patikėti bent dalelę savo jausmų...

Irenos bėda ta, kad ji turi ne putę, o sakvojažą. Ir nori prigrūsti jį storų laiškų. Didžiulį sakvojažą, *avec des choses inouïes**. Štai Lona, ta tai turi tikrą putę. Aš žinau, nes ji mums atsiuntė keletą plaukelių. Lona – laukinė asilė, iš tolo užuodžianti malonumus. Parsiduoda ant kiekvieno kampo, kartais telefono būdelėje arba tualete. Ji nupirko lovą Karaliui Karoliui ir skutimosi indelį su jo inicialais. Ji gulėjo Totnamo Rūmų kelyje užsivertusi sijoną ir tarkavo. Tam dalykui jai tinka vaškinės, fejerverkų žvakės, durų rankenos. Visoje šalyje nėra tokio didelio pimpalo, kokio jai reikia... nė vieno. Vyras sulenda į ją ir susirango. Jai reikia ištraukiamų pimpalų, savaime sprogtančių raketų, verdančio aliejaus su derva ir kreozotu. Ji mielai nupjautų pimpalą ir amžiams pasiliktu

* Neregėto dydžio. (Pranc.)

jį viduje, jeigu tik leistum. Tokia putė kaip Lonos – viena iš milijono! Laboratorinis egzempliorius, ir joks lakmusas neparaus taip, kaip ji. Be to, Lona melagė. Jie niekada nepirko lovos savo Karaliui Karoliui. Ji karūnavo jį viskio buteliu per galvą, o jos liežuvis dvi-linkas ir aptekęs tuščiais pažadais. Vargšas Karolis, jam liko tik susirangyti jos viduje ir atsisveikinti su pasauliu. Ji atsiduso ir jis iškrito lauk – kaip padvėšęs moliuskas.

Milžiniški stori laišakai, *avec des choses inouïes*. Sakvojažas be rankenų. Skylė be rakto. Jos burna vokiška, ausys prancūziškos, subinė rusiška. Putė internacionalinė. Tik pamajuok banknotu, paraus iki pat gerklės. Įeini į ją per Žiulio Feri bulvarą, o išeini per Port de Vilį. Sumeti savo žarnokus į giljotinos vežimą – raudoną, žinoma, vežimą su dviem ratais. Yra tokia vieta, kur susilieja Marnos ir Urko upės, ir vanduo, nuslydęs nuo užtvankos, guli po tiltais lygus kaip stiklas. Dabar ten guli Lona ir kanalas, pilnas stiklo bei šukių. Mimosos verkia ir langai aprasoję nuo drėgnų bezdalų. Vienintelė putė iš milijono! Tik ji ir blizganti kaip stiklas subinė, kurioje gali perskaityti viduramžių istoriją.

Iš pirmo žvilgsnio Moldorfas atrodo kaip karikatūra. Akys išsprogsios. Lūpos – „Michelin“ padangos. Balsas – žirniinė. Po liemenę jis nešiojasi mažą kriaušelę. Iš kurios pusės į jį pažvelgsi, tas pats vaizdas: įmantri tabakinė, dramblio kaulo rankena, šachmatų figūrėlė, senovinės šventovės bareljefas, vėduoklė. Jis rūgo taip ilgai, kad pasidarė visiškai beformis. Tešla be raugo. Vazonas be fikuso.

Per visą istoriją iš tikrųjų moterys buvo apvaisinamos tik du kartus devintame amžiuje ir paskui vėl Renesanse. Per daugybę diasporų jį nešiojo geltoni ir balti pilvai. Dar gerokai prieš egzodą į kraują jam prispjovė totorius.

Jo problema – kaip ir visų neūžaugų. Trečiaja akimi jis mato savo siluetą, perkeltą į neaprepiamo dydžio ekraną. Jo balsas,

atitinkantis kišeninį jo dydį, jį svaigina. Jis girdi riaumojimą, o kiti – tik cypimą.

Dabar apie protą. Tai – amfiteatras, kuriame vienas aktorius atlieka daug vaidmenų. Įvairiapusiškasis Moldorfas, tiksliai persikūnydamas, iš eilės vaidina klouno, žonglieriaus, akrobato, kunigo, mergiškiaus, sukčiaus vaidmenis. Amfiteatras jam per ankštas. Jis išsprogdina jį dinamitu. Publika apkvaitusi. Jis ją pribaiigia.

Aš tuščiai bandau priartėti prie Moldorfo. Tai tas pats, kas bandyti priartėti prie Dievo, nes Moldorfas – Dievas – ir niekada nebuvo niekas kitas. O aš tik užrašiau žodžius...

To, ką anksčiau apie jį galvojau, atsisakiau. Bet ir dabar jau daug kartų esu pakeitęs nuomonę. Kai prismeigiau jį adata, pasirodė, kad tai ne mėšlavabalis, o laumžirgis. Mane užgauna jo šiurkštumas, o paskui apstulbina taktiškumas. Jis mala tol, kol pradedi dusti, arba tyli kaip Jordanas.

Kai pamatau jį tipenantį man priešais – išskėtusį savo mažus delniukus, sudrėkusiomis akimis, – man atrodo, kad tai... Ne, šito taip neaprašysi!

*Comme un œuf dansant sur un jet d'eau.**

Jis turi tik vieną lazdelę – paprastą, be nieko. Jo kišenės prikimštos receptų nuo *Weltschmerz*** . Dabar jis jau išsigydęs, ir mažą vokietukė, kuri plaudavo jam kojas, gražo rankas. Jis kaip tas ponas Nonentitis, visiems peršantis savo gudžarati kalbos žodyną. „Neišvengiamas kiekvienam“ – norėdamas pasakyti, žinoma, „būtiną“. Borovskiui visa tai būtų nesuvokiama. Borovskis kiekvienai savaitės dienai turi kitą lazdelę ir dar atskirą Velykoms.

* Kaip kiaušinis, šokčiojantis fontano srovėje. (Pranc.)

** Pasaulinio liūdesio. (Vok.)

Mes tokie panašūs, lyg žiūrėčiau į save suskilusiame veidrodyje. Varčiau savo rankraščius, taisymų primargintus puslapius.

Literatūros puslapius. Tai mane šiek tiek gąsdina. Labai jau primena Moldorfą. Tik tiek, kad aš ne žydas, o ne žydai kitaip kenčia. Jie kenčia be neurozių, o, kaip sako Silvestras, žmogus, kurio nebuvo ištikusi neurozė, nežino, ką reiškia kentėti.

Aš aiškiai prisimenu, kaip mėgdavau kentėti. Lyg būtum pasi-guldęs į lovą liūtuką. Kartais, kai grybšteli nagais, ne juokais išsi-gąsti. Bet iš tikrųjų nebijai – žinai, kad bet kada gali išmesti lauk arba nukirsti jam galvą.

Yra žmonių, kurie nepajėgia atsispirti nesuvaldomam norui įžengti į laukinio žvėries narvą ir leistis sudraskomi. Eina netgi be revolverio ar bizūno. Baimė padaro juos bebaimius... Žydui pasaulis yra narvas su laukiniais žvėrimis. Vartai uždaryti ir jis – viduje be bizūno ar revolverio. Jo drąsa tokia visa apimanti, kad jis net nejaučia dvokiant mėšlo narvo kampe. Žiūrovai ploja, bet jis jų negirdi. Jis mano, kad drama vyksta narvo viduje. Narvas, jo įsivaizdavimu, yra pasaulis. Stovėdamas jame vienas ir bejėgis, su užrakintomis durimis, jis suvokia, kad liūtai nesupranta jo kalbos. Nė vienas liūtas niekada nėra girdėjęs apie Spinozą. Spinoza? Kas iš jo, juk į jį nesuleisi dantų. „Mėsos!“ – riaumoja liūtai, o žydas stovi suakmenėjęs, jo mintys sustingusios į ledą, o jo *Weltanschauung** – nelyginant trapecija, kabanti nepasiekiamame aukštyje. Tik vienas liūto letenos smūgis ir jo kosmogonija nueis šipuliais.

Liūtai taip pat nusivylę. Jie tikėjosi kraujo, kaulų, kremzlių, sausgyslių. Jie kramto, kramto, bet žodžiai yra ciklė, o ciklė nevalgoma. Ji – tik kramtomosios gumos pagrindas, kurį reikia paskaninti cukrumi, pepsinu, čiobreliais, saldymedžiu. Čiklė gera, kai ją renka sakų rinkėjai ciklerai. Čiklerai atkeliavo per nugrimzdusio

* Pasaulėžiūra. (Vok.)

žemyno kalnagūbrį. Jie atsinešė savo algebrinę kalbą. Arizonos dykumoje jie sutiko mongolus iš šiaurės, blizgančius kaip baklažanai. Tai įvyko netrukus po to, kai pasviro Žemės ašis ir išsiskyrė Golfo ir Japonijos srovių keliai. Žemės gelmėse jie aptiko klintinį tufą ir apjuosė planetos iščias savo rašmenimis. Jie mito vieni kitų žarnomis, ir juos užklojo miškai, užklojo jų kaulus ir kaukoles, jų puošnųjį tufą. Jų kalba žuvo. Kartkartėmis kas nors suranda to žvėryno liekanų, kokį nors dubenėlį iš kaukolės, išmargintą ženklais.

Kaip visa tai susiję su tavim, Moldorfai? Žodis iš tavo burnos – anarchija. Ištark jį, Moldorfai, aš laukiu. Kai mes spaudžiame vienas kitam ranką, niekas nemato susiliejančių mūsų prakaito upių. Kol tu išsižiojęs, gurguliuodamas seilėmis ieškai žodžių, aš jau būnu nušuoļiavęs per pusę Azijos. Jei paimitiau tavo lazdelę, tą paprastą lazdelę be nieko, ir pradurčiau tau šone skylutę, tai priskrapštyčiau medžiagos, kurios pakaktų užpildyti Britų muziejui. Mes stovime penkias minutes ir ryjame amžius. Tu esi rėtis, per kurį mano anarchija išsisijoja, išsiskaido į žodžius. Už žodžių slūgso chaosas. Kiekvienas žodis – kaip strypas ar juosta, tačiau nėra ir nebus tiek juostų, kad iš jų būtų galima sunerti tinklą.

Man nesant kažkas pakabino užuolaidas. Jos panašios į tiroliečių staltieses, pamirkytas lizolyje. Kambarys žaižaruoja. Apstulbęs atsisėdu ant lovos galvodamas apie žmogų prieš jam gimstant. Staiga suskamba varpai, keista nežemiška muzika, ir aš pasijuntu atsidūręs Vidurinės Azijos stepėse. Kai kurie gaudžia ilgai, pratimai, kiti pratrūksta verksmingu, trūkčiojančiu skambesiu. Bet štai ir vėl tylu, ir tik paskutinė nata dar vos girdimai brėžiasi į nakties tylą – tik silpnas, plonas varpo dūžis, gęstantis kaip liepsna.

Aš tyliai pasižadėjau, kad nepakeisiu nė eilutės iš to, ką parašiau. Nematau reikalo tobulinti savo minčių ar veiksmų. Turgenevo

tobulumą galima gretinti su Dostojevskio tobulumu. (Ar yra kas tobuliau už „Amžinąjį vyrą“?) Vadinasi, tas pats menas turi dvi tobulumo atmainas. Tačiau Van Gogo laiškų tobulumas pranoksta bet kurį iš jų. Tai individo pergalė prieš meną.

Dabar yra tik vienas man gyvybiškai svarbus dalykas – užrašyti visa tai, apie ką knygoje nerašoma. Kiek žinau, niekas nesinaudoja tais ore tvyrančiais elementais, kurie mūsų gyvenimui suteikia kryptį ir prasmę. Tik žudikai, regis, gauna iš gyvenimo tam tikrą patenkinamą atlygį. Mūsų amžius reikalauja siautulio, bet mes regime tik menkus pukštelėjimus. Revoliucijos užgniaužiamos pačioje užuomazgoje arba įvyksta per greitai. Aistra beregint išsenka. Viskas grįžta į senas vėžes, *comme d’habitude*. Nėra tokios idėjos, kuri prikaustytų žmonijos dėmesį ilgiau negu dvidešimt keturioms valandoms. Kiekviena karta – tai milijonai gyvenimų, bet juos verčiau praleidžiame gilindamiesi į entomologiją, povandeninį pasaulį ar ląstelės funkcijas...

Telefono skambutis nutraukia mintį, kurios aš niekada nebūčiau pajėgęs užbaigti. kažkas ateina nuomotis buto...

Atrodo, mano gyvenimui Bordžų viloje atėjo galas. Ką gi, pasiimsiu šiuos lapus ir judėsiu toliau. Gyvenimas niekur ir niekada nesustos. Man atrodo, kad ir kur nueičiau, visur rasiu vykstant kokią nors dramą. Žmonės kaip utėlės – įlenda tau po oda ir ten pasilieka. O tu kasaisi, kasaisi, kol ištrykšta kraujas, bet visam laikui jų neišnaikini. Su kuo tik susiduriu, matau, kad žmonės niokoja savo gyvenimą. Kiekvienas turi asmeninę tragediją. Nelaimė, nuobodulys, graužatis, savižudybė dabar jau įaugo visiems į kraują. Katastrofos, beviltiškumas, tuštuma tiesiog sklendo ore. O tu vis

* Kaip paprastai. (Pranc.)

kasaisi, kol nusidiri odą. Ir vis dėlto šitai mane įkvepia. Nesijaučiu nei prislėgtas, nei nusiminęs, tik džiaugiuosi. Trokštu dar daugiau nelaimių, dar daugiau sukrečiančių katastrofų ir gigantiškų nesėkmių. Tegu visas pasaulis eina skradžiai, tegu visi negyvai užsikaso.

Dabar gyvenu tokiu pašėlusiu tempu, kad beveik nelieka laiko net šiems pabiriems fragmentams užrašyti. Po telefono skambučio atvyko kažkoks ponas su žmona. Kol vyks derybos, aš nuėjau į viršų prigulti. Prigulti ir pamąstyti, ką man toliau daryti. Negi vėl turėsiu grįžti į to pediko lovą, kiaurą naktį vartytis ir rankioti iš kojų tarpupirščių duonos trupinius. Tas koptus neūžauga šunsnukis! Jeigu yra kas nors blogiau už pederastą, tai nebent šykštuolis. Tas nugainiotas šunpetris, drebinantis kinkas, kad vieną dieną liks be pinigų – gal kovo 18-ąją, o gegužės 25-ąją tai jau tikrai. Kava be pieno ir cukraus. Duona be sviesto. Mėsa be padažo arba visai jokios mėsos. Ir be to, ir be ano! Šlykštus neūžauga skrudžas! Vieną dieną atidariau stalčių ir radau prigrūstą pinigų kojįnę. Daugiau kaip du tūkstančiai frankų ir neiškeisti čekiai. Bet net ir tai man nebūtų svarbu, jeigu ne kavos tirščiai ant mano beretės, šiukšlės ant grindų, jau nekalbant apie kremu indelius, purvinus rankšluosčius ir nuolat užsikimšusią kriauklę. Patikėkit, tas sutrauka dvokę, jeigu nepasipurkšdavo odekolonu. Jo ausys buvo purvinos, ir akys purvinos, ir subinė. Jis ištižėlis, astmatikas, utėlius, menkysta, išsigimėlis. Bet būčiau galėjęs jam viską atleisti už padorius pusryčius! Tačiau žmogus, kuris purvinoje kojįnėje laiko užspaudęs du tūkstančius frankų ir atsisako vilkėti švarius marškinius ar užsitepti ant duonos sviesto, yra ne tik pederastas ir skrudžas – jis silpnaprotris!

Bet pakaks apie tą pederastą. Reikia abiem ausimis gaudyti, kas vyksta apačioje. Ten kažkoks ponas Renas su žmona. Jie dabar aptarinėja butą. Ačiū Dievui, tik aptarinėja. Ponia Ren juokiasi

nevaržomu juoku – galima drąsiai laukti komplikacijų. Dabar kalba ponas. Jo balsas užkimęs, gergždžiantis, sunkus bukas įnagis, skrodžiantis mėsą, kaulus ir kremzles. Borisas pakviečia mane nu-
lipti žemyn susipažinti. Jis trina rankas kaip lupikautojas. Pasiro-
do, ponas Renas parašė apsakymą apie raišą arklį.

– Maniau, kad ponas Renas tapytojas?

– Taip ir yra, – atsako Borisas žybtelėjęs akimis, – bet žiemą jis rašo. Ir rašo gerai... itin gerai.

Mėginu pakalbinti poną Reną, ką nors jam pasakyti, bet ką, na kad ir pasikalbėti apie raišą arklį, jeigu būtina. Bet ponas Renas – perdėm neiškalbingas. Kai jis pradeda aiškinti apie tuos nuobodžius mėnesius su plunksna rankoje, aš jo nebesuprantu. Jis praleidžia mėnesių mėnesius, kol popieriuje užrašo pirmąjį žodį. (O juk žiemos tik trys mėnesiai!) Taigi atleisk man, Viešpatie, bet tas vaikinai neatrodo panašus į rašytoją. Tačiau ponias Renas sako, kad vos tik jis atsisėda, tekstas tiesiog ima veržtis jam iš vidaus.

Pokalbis plaukia pasroviui. Sunku sekti pono Reno mintį, nes jis nieko nesako. Jis mąsto kalbėdamas – paaiškina ponias Renas. Ponia Renas apibūdina poną Reną itin palankiai. „Jis mąsto kalbėdamas“, – labai žavinga, iš tiesų žavinga, kaip pasakytų Borovskis, bet, tiesą sakant, gana keblu, juolab kad mąstytojas pats kaip raišas arklis.

Borisas bruka man pinigų prašydamas parnešti gėrimo. Eidamas pradėdau girtėti. Jau žinau, nuo ko pradėsiu kalbą grįžęs. Žingsniuodamas gatve jaučiu, kaip nemirtingi žodžiai veriasi mano viduje ir gurgena lyg nevaržomas ponios Renas juokas. Man regis, ji jau įmetusi. Dėl to moka taip gražiai klausytis. Išeidamas iš vyninės išgirstu gurgenant šlapimą. Visas pasaulis teka ir tykšta į šalį. Aš noriu, kad ponias Renas mane išklausytų...

Borisas vėl trina rankas. Ponas Renas kažką stena ir memena. Pasistatęs butelį tarp kojų sriegiu atsuktuvą į kamštį. Ponia Renas

prasižiojusi laukia. Vynas ištykšta man tarp kojų, saulė įtykšta pro stoglangį, o mano gyslose sproginėja ir taškosi tūkstančiai beprotiškų minčių – dabar jos ima padrikai veržtis lauk. Kalbu jiems kas tik šauna į galvą, ką laikiau užkimšęs savyje kaip butelyje ir ką nevaržomas ponios Ren juokas kažkodėl išlaisvino. Laikydamas butelį tarp kojų, apšviestas pro stoglangį tvieskiančios saulės, aš vėl išgyvenau žavesį tų pirmų nelengvų dienų, kai atvykau į Paryžių – suglumusi, vargana žmogysta, klaidžiojanti gatvėmis kaip vaiduoklis per puotą. Staiga visa tai vėl iškyla atmintyje – neveikiantys tualetai, batus man blizginęs kunigaikštis, kino teatras „Splendide“, kur aš miegojau ant svetimo palto, grotuoti langai, jausmas, kad dūsti, riebus tarakonai, retsykais – išgertuvės ir šėliojimai, *Rose Cannaque* ir Neapolis, mirštantis saulėje. Šokimas per gatves gurgiančiu pilvu, apsilankymai pas nepažįstamus žmones – pavyzdžiui, madam Delorm. Kaip aš pakliuvau pas madam Delorm, dabar negaliu įsivaizduoti. Bet patekau, kažkaip prasmukau pro liokajų ir tarnaitę su mažyte balta prijuoste, įlapnojau tiesiai į rūmus su medžiokline striuke bei velvetinėmis kelnėmis be vienos sagos prarėže. Dar ir dabar matau auksu žibantį kambarį, soste sėdinčią madam Delorm su vyriško kirpimo drabužiais, stikliniuose induose plaukiojančias auksines žuvelas, senovinius žemėlapius, prabangiai įrištas knygas. Vėl prisimenu, kaip išsigandau, kai ji uždėjo man ant peties savo sunkią lesbietišką ranką. Kur kas jaučiau buvo gatvėje, toje žmonių tirštyneje, plūstančioje į Sen Lazaro stotį: tarpduriuose prostitutės, ant kiekvieno stalelio – selterio buteliukai, tiršti spermos srautai, plaukiantys nutekamaisiais grioviais. Nieko nėra geriau, kaip tarp penktos ir septintos leistis stumdomam toje spūstyje, sekti paskui kokią kojytę ar stačias krūtis, plaukti kartu su srautu ir svaigti nuo visko, ką matai. Keistą tomis dienomis jaučiau pasitenkinimą – nei pasimatymų, nei kviestinių pietų, nei įsipareigojimų, nei grašio kišenėje. Aukso